Змішаний склад груп дає можливість вивчити проблему багатогранно, подивитися на неї з різних точок зору, а в подальшому обговорити різні її аспекти, у дошкільників виформовується розуміння того, що проблема (завдання) може мати декілька варіантів його вирішення. Важливо навчити дітей працювати в групі, уміти вислуховувати думку кожного учасника подорожі, пам'ятати, що кожен має право на власне «бачення» проблеми, вчити аргументовано відстоювати свою точку зору, приймати до обговорення абсолютно всі версії та гіпотези, вести пізнавальний діалог (Н. Гавриш, Г. Лопатіна). До маршрутного листа вносяться такі матеріали: ілюстрації, карти, схеми, знаки, моделі, піктограми, фото обкладинок енциклопедій і книг (обов'язково знаходяться в осередку книги), які можуть бути джерелами інформації. Якщо в процесі подорожі з'являються нерозв'язні питання, вихователь, не пропонуючи готової відповіді, вказує на можливі джерела отримання інформації «за рамками» освітнього подорожі (взаємодія з батьками).

Знайомство студентів із третім заключним етапом може відбуватись у формі написання есе на запропоновано тему. Підсумкова частина розробки освітньої подорожі має назву «захист», так як дітям надається можливість відстояти свою, часто відмінну від інших думку, ґрунтуючись на тих фактах, з якими вони познайомилися під час подорожі, і тих відчуттях, які вони зазнали.

Форма проведення «захисту» може бути різноманітною: створення виставок або колекцій, презентація робіт на «стіні, яка говорить» тощо.

Висновки. Головним результатом освітньої подорожі є пробудження дитини до нових знань. У процесі подорожі дошкільники зможуть розширити межі спілкування, оцінити свою готовність до дії в різних нестандартних ситуаціях, навчитись складати розповіді за схемами, моделями тощо. У процесі підготовки майбутніх вихователів ЗДО слід звертати увагу на можливості запровадження технології «Освітня подорож», починаючи з молодшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Коробкова Е.Н. Образовательное путешествие как педагогический метод [Электронный ресурс] : // Научная библиотека диссертаций и авторефератов. — 2004. — 32 с. / URL: http://www.dissercat.com /content/ obrazovatelnoe-puteshestvie-kak-pedagogicheskii-etod#ixzz3LlWZS1Oq (дата обращения: 02.04.2018).
2. Крутій К. Сучасне заняття та освітні ситуації // Дошкільне виховання. — 2016. — №9. — С. 6-10.
3. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт : альтернативна програма формування культури інженерного мислення
в дошкільників / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. —Запоріжжя : ЛІПС. Лтд, 2018. — 166 с.

УДК 378:02:001.89/895

О.Я. Кухтяк, м. Львів, Україна / O.Ya. Kuhtyak, Lviv, Ukraine
Sandra-k@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

Анотація. *Встановлено, що в умовах сучасного інформаційного суспільства відбуваються активні процеси щодо зміни підходів до підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи, зумовлюючи необхідність в оновленні науково-методичного забезпечення процесу професійної підготовки фахівців даної спеціальності. Визначено, що науково-методичне забезпечення процесу професійної підготовки повинно відповідати тенденціям розвитку сучасної освіти та вимогам практики.*

На основі аналізу стану досліджуваної проблеми і виявлених недоліків, окреслено основні суперечності та запропоновано шляхи їх розв'язання. Визначено головні компоненти професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи, а саме: її зміст і організаційно-освітні технології забезпечення. Окреслено необхідність теоретичного обґрунтування науково-методичного забезпечення навчального процесу, що випливає із загальнонаукового твердження, що теорія виконує свою методологічну функцію, виступаючи як органічний конструктивний компонент практики. У цьому контексті наукове забезпечення є конструктивним компонентом методичного.

Обґрунтовано основні положення концептуальних засад науково-методичного забезпечення навчального процесу майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Визначено, що

© О.Я. Кухтяк, 2018

розвиток науково-методичного забезпечення має сприяти підвищенню якості самостійної роботи студента із засвоєння знань, умінь і навичок, що надають конкретні дисципліни освітніх програм. Сформульовано концептуальні засади розробки та розвитку науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Ключові слова: *інформаційна, бібліотечна та архівна справа; науково-методичне забезпечення; професійна підготовка; концептуальні засади.*

Annotation. *It is established that in the conditions of the modern information society there are active processes concerning the changing approaches to the training of future specialists of the information, library and archives business, which necessitates updating the scientific and methodological support of the professional training of specialists of this specialty. It is determined that the scientific and methodological provision of the process of professional training should correspond to trends in the development of modern education and the requirements of practice.*

On the basis of the analysis of the state of the problem under investigation and the revealed shortcomings, the main contradictions are outlined and the ways of their solution are proposed. The main components of the professional training of future specialists of in the information, library and archives business are determined, namely: its content and organizational and educational technologies of providing. The necessity of theoretical substantiation of the scientific and methodological support of the educational process, which follows from the general scientific statement that the theory fulfills its methodological function, acting as an organic constructive component of practice, is outlined. In this context, scientific support is a constructive component of methodological.

The basic provisions of the conceptual foundations of scientific and methodological support of the educational process of future specialists of information, library and archival work are substantiated. It is determined that the development of scientific and methodological support should promote the quality of independent work of the student on the acquisition of knowledge, skills and skills that provide specific disciplines of educational programs. The conceptual bases of development and development of scientific and methodical provision of professional training of future specialists of information, library and archives business are formulated.

Key words: *informational, library and archival business; scientific and methodological support; professional training; conceptual foundations.*

Постановка проблеми. Впровадження нових інформаційних технологій висуває нові професійні вимоги до майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Сьогодні, як ніколи раніше, "актуалізується проблема формування компетентностей для роботи в нових реаліях інформаційного суспільства й оволодіння необхідним мінімумом знань та умінь. Для бібліотечного працівника, який має бути комунікатором, посередником між користувачем та інформацією, володіння комунікативною компетентністю стає одним з пріоритетних напрямів самовдосконалення і освіти" [3, с. 13].

На сучасному етапі перед професійною підготовкою майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи (ІБАС) стоїть проблема організації навчального процесу, який ґрунтується на аналізі та синтезі існуючої системи навчання, з урахуванням фундаментальних цінностей загальносвітової культури, національних здобутків культурної спадщини народу України.

Аналіз попереднії досліджень. Теоретичне дослідження проблеми дозволило визначити суперечності між: зростаючою необхідністю розвитку науково-методичного забезпечення і недостатнім рівнем використання інноваційних підходів до його розроблення; вимогами до сучасного фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи та його реальним професійним рівнем; потребою реформування професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи та нерозробленістю відповідних компонентів та критеріїв його готовності до професійної діяльності.

Свої праці дослідженню теоретичних аспектів професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи присвятили О. Карпенко, Л. Кисельова, Н. Кушнаренко, С. Кулешов, Ю. Палеха, І. Прокопенко, І. Петрова, М. Слободяник та ін. Досліджувалися окремі аспекти формування науково-методичного забезпечення навчального процесу (Я. Болюбаш, О. Дубасенюк, В. Козаков, В. Харабет, Г. Шемелюк, Г. Гребенюк та ін.).

Разом з тим, проблема цілісного вивчення й дослідження системи науково-методичного забезпечення навчального процесу у професійній підготовці майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи ще не була предметом спеціального дослідження.

Мета статті – обґрунтування концептуальних засад науково-методичного забезпечення навчального процесу майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Теоретичне обґрунтування науково-методичного забезпечення навчального процесу випливає із загальнонаукового твердження, що теорія виконує свою методологічну функцію, виступаючи як органічний

конструктивний компонент практики. У цьому контексті наукове забезпечення є конструктивним компонентом методичного.

Аналізуючи характерні порушення вимог сучасного науково-методичного забезпечення і наслідки, до яких вони призводять, Г. Шемелюк пропонує шляхи вдосконалення професійної підготовки, що охоплюють зміст, форми організації та методи викладання відповідно до рівнів професійної підготовки. Рекомендації, скеровані на виправлення недоліків у теоретичній (з вузлових тем програми) і практичній підготовці, а також обґрунтування та перевірка запропонованих заходів переконують в ефективності науково-методичного забезпечення навчального процесу [4]. Ефективність реалізації науково-методичного забезпечення навчального процесу багаторівневої підготовки фахівців визначається за такими показниками: оволодіння майбутніми фахівцями способами самостійного поєднання частини та цілого; навичками синтезу й інтеґрації дискретно вивченого навчального матеріалу, системного сприйняття знань; цілісного, комплексного використання отриманих знань у процесі професійної діяльності за спеціальністю.

В умовах сучасного інформаційного суспільства відбуваються активні процеси щодо зміни підходів до підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Потреба такої зміни, на думку В. Ржеуського обумовлена низкою об’єктивних чинників, зокрема це:

1. винятково важлива роль оперативного надання релевантної та достовірної інформації, оскільки зростання ролі інформації в житті сучасного інформаційного суспільства обумовило посилення вимог до підготовки бібліотечних кадрів;
2. наявність інформаційних потоків у всіх галузях людської діяльності - науковій, інженерно-конструкторській, управлінській, економічній тощо спричинила потребу управління інформацією, яка ґрунтується на пошуку, відборі, згортанні, аналітико-синтетичному опрацюванні і наданні користувачам інформації, яка б забезпечувала їх інформаційні потреби навіть у вузькій предметній області;
3. розвиток інформаційних технологій призвів до розширення можливостей щодо доступу до інформації для всіх категорій користувачів, а це спричинило потребу відбору достовірної інформації [3].

Розвиток професійної підготовки майбутніх фахівців ІБАС на сучасному етапі відбувається в контексті загального процесу трансформації різних сторін суспільного життя, у тісному взаємозв’язку з перебудовою в інших сферах, одночасно виступаючи для них джерелом забезпечення необхідного кадрового ресурсу.

Концептуальні підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців ІБАС є її теоретичною базою в умовах формування суспільства знань і соціально-орієнтованої економіки, що визначає методи розв’язання нагальних проблем у цій сфері через розуміння її цілей, завдань, змісту і технологій.

Головними компонентами професійної підготовки майбутніх фахівців ІБАС є її зміст і організаційно-освітні технології забезпечення. Вони мають свої особливості у різних складових, а власне: інформаційна, бібліотечна та архівна справи. Загалом ІБАС охоплює комплекс фахових компетентностей, зокрема: уміння використовувати інтернет-ресурси для вирішення експериментальних, практичних і прогностичних завдань у галузі професійної діяльності; уміння відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом аналізу документних інформаційних потоків та масивів; уміння працювати з сучасними операційними системами сімейства Windows та Unix; уміння аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних; уміння створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію відповідно до чинних стандартів; уміння застосовувати технології та процедури інформаційного згортання документів; уміння вести ділові перемовини з партнерами; уміння керувати колективом та приймати ефективні управлінські рішення; уміння обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб інформаційно-документної діяльності; уміння організовувати автоматизований облік та опрацювання інформації; уміння організовувати роботу інформаційно-аналітичних структурних підрозділів на підприємствах, в організаціях та установах, зокрема в архівних та бібліотечних; уміння створювати процедури та технології інформаційного моніторингу; уміння створювати, наповнювати та забезпечувати функціонування веб-сайтів та веб-спільнот у мережі інтернет; володіння технологіями системного аналізу інформаційної діяльності; уміння забезпечувати проектну діяльність установи; володіння технологіями електронного урядування та електронного документообігу; уміння застосовувати прикладне програмне забезпечення для вирішення управлінських завдань; уміння застосовувати комп’ютерні технології у галузі професійної діяльності [2, с. 6].

Особливості змісту професійної підготовки майбутніх фахівців ІБАС зумовлюються вимогами до її кінцевого результату - формування гармонійної, різнобічне розвиненої особистості, для якої професійні знання, уміння, навички і їх постійне оновлення складають основу самореалізації в сфері суспільства. Головною парадигмою є розуміння того, що розвиток майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи значною мірою обумовлений характером життєдіяльності людини, її світоглядом, соціальною поведінкою тощо. Професійна підготовка сучасних фахівців ІБАС передбачає розуміння закономірностей формування та розвитку відтворювальних процесів на макро- та мікрорівнях, у взаємозв'язку з розвитком політичних, культурних та інших суспільних процесів.

Професійна підготовка майбутніх фахівців ІБАС містить блоки дисциплін, які вимагають **постійного оновлення науково-методичного забезпечення** для їх засвоєння та ефективного використання у професійній діяльності.

Для забезпечення умов оволодіння сучасними знаннями для студентів зі спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" необхідні удосконалення стандартів вищої освіти. Досвід впровадження стандартів показує, що вони не повною мірою відповідають особливостям розвитку ринку України та динаміці її розвитку, що ускладнює інтеграцію в європейський освітянський простір. Навчальні плани підготовки фахівців ІБАС значно перевантажені навчальними дисциплінами, які недостатньо пов'язані з логікою підготовки фахівця. За своїм змістом діючі стандарти слід вважати за стандарти першого покоління з подальшою розробкою стандартів другого, третього і наступних поколінь, в яких знайдуть відображення сучасні та майбутні тенденції розвитку освіти майбутніх фахівців "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", а саме її диверсифікація, випереджуваність, безперервність, інтенсифікація освітніх процесів та їх інформатизація.

Оптимізація структури спеціальностей та спеціалізацій майбутніх фахівців ІБАС здійснюється згідно з тенденціями розвитку сучасної освіти та вимог практики.

Існуюча мережа вищих навчальних закладів та факультетів, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи складалася протягом десятиріч і змінювалась під впливом ринкової кон'юнктури, а також зі зростанням інформаційних потоків.

Суттєві зміни внесла також поява принципово нових носіїв інформації та її збереження. Це призвело, з одного боку, до невиправданого розширення підготовки фахівців ІБАС окремих спеціальностей і складності їх працевлаштування, з іншого, як результат цього - до зниження якості підготовки і дефіциту кваліфікованих кадрів, здатних вирішувати складні сучасні проблеми на високому професійному рівні.

Оптимізацію мережі вищих навчальних закладів відповідно до потреб суспільства, що здійснюють підготовку фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи, доцільно здійснювати шляхом посилення вимог під час ліцензування й акредитації вищих навчальних закладів усіх форм власності щодо: забезпеченості їх науково-педагогічними працівниками; відповідності державним стандартам організації навчального процесу; покращенням і оновленням ***навчально-методичного забезпечення*** навчального процесу. Водночас, управління останнім має удосконалюватись за рахунок удосконалення системи управління моніторингом та контролем якості освіти, участі вищих навчальних закладів у галузевих програмах розвитку, розробленні *методики для оцінки науково-методичного забезпечення* професійної підготовки майбутніх фахівців "Інформаційної, бібліотечної та архівної справи".

Розвиток науково-методичного забезпечення має сприяти підвищенню якості самостійної роботи студента із засвоєння знань, умінь і навичок, що надають конкретні дисципліни освітніх програм. *Для цього необхідно:* створити інформаційний банк даних, що має містити основні документи, що регламентують навчальну, наукову та методичну роботу; сформувати комплекс навчально-методичних матеріалів для викладання дисциплін; удосконалити систему перепідготовки викладачів; удосконалювати базові підручники та навчально-методичні посібників з дисциплін тощо.

Зі створенням та оновленням системи науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи тісно пов'язаний розвиток видавничої справи, що передбачає розроблення нормативних документів, що відкривають шлях для створення й успішної діяльності видавництв навчальної та науково-методичної літератури різних видів та рівнів. Окрім того доцільно розробити заходи, котрі стимулюють ***підготовку та систематичне оновлення навчально-методичних видань.***

Поява нових способів накопичення інформаційних ресурсів та їх опрацювання відкривають шляхи доступ до використання сучасних інформаційних технологій.

Зокрема, медіатека - інтерактивний громадський центр, який пропонує послуги різноманітних ресурсів, включаючи електронні книги, CD та DVD-носії, Інтернет, інтерактивні програми вивчення іноземних мов і комп'ютерних технологій, а також можливість участі у різноманітних заходах [1]. Бібліотечні фахівці, що формують медіатеку, розширюють функціональність своєї роботи, надаючи користувачам можливість переглядати відеофільми, слухати музику і отримувати вичерпну консультацію щодо користування електронними каталогами та мультимедійним ресурсом. Оволодіння мультимедійними технологіями надасть можливість створення інноваційних бібліотечних інформаційних продуктів з диференційованою орієнтацією на певну категорію користувачів.

Важливим у професійній підготовці майбутніх фахівців "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" є впровадження хмарних технологій. Використання хмарних сервісів сприяє економії коштів на придбанні парку комп'ютерів та ліцензійного програмного забезпечення. Використання хмарних сервісів знімає потребу встановлення на робочий комп'ютер дорогого ліцензійного програмного забезпечення при виконанні певних проектів, їх функції активуються через мережу Інтернет. Важливим концептом використання хмарних

технологій у бібліотеці є можливість формування колекцій мультимедійних ресурсів, представлених у різних форматах [3]. Поряд з цим, відпадає необхідність придбання додаткових серверів. Книгозбірні отримують можливість зберігати та надавати доступ користувачам до значних обсягів інформації в "хмарах", що суттєво розвантажує роботу локальних бібліотечних мереж та автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи.

Виходячи з викладеного вище, формулюємо такі ***концептуальні засади розвитку науково-методичного забезпечення у професійній підготовці майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи:***

- удосконалення стандартів вищої освіти;
- оптимізація мережі навчальних закладів;
- оновлення навчально-методичного забезпечення;
- розроблення методики для оцінки науково-методичного забезпечення професійної підготовки;
- розвиток видавничої справи;
- підготовка та систематичне оновлення навчально-методичних видань;
- розвиток медіа та активне використання ІКТ у розробці науково-методичного забезпечення;
- мотивація викладачів до створення методичних розробок та їх впровадження у практику;
- поєднання наукового та методичного аспектів забезпечення навчального процесу;
- практична перевірка нових моделей науково-методичного забезпечення навчального процесу;
- розроблення й удосконалення навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання, лабораторного обладнання тощо;
- розроблення методичних матеріалів для самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових робіт і дипломних проектів;
- розроблення навчально-методичної документації для студентів і викладачів;
- удосконалення навчальних програм;
- упровадження сучасних педагогічних та інформаційних технологій на всіх ступенях навчання.

Таким чином, на основі аналізу стану досліджуваної проблеми і виявлених недоліків, окреслено основні суперечності та запропоновано шляхи їх розв'язання. Для забезпечення умов оволодіння сучасними знаннями для студентів зі спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" необхідно переглянути перелік дисциплін загальної підготовки та вжити заходи щодо покращання навчально-методичного забезпечення. Сформульовані у статті концептуальні засади розробки та розвитку науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи передбачають подальший розвиток цих засад у конкретній моделі.

Список використаних джерел:

1. Освітні центри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lviv-online.com/ua/study/education/persha-lvivska-mediateka

2. Освітньо-професійна програма "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" галузі знань 02 "Культура і мистецтво" Кваліфікація: Бакалавр з інформаційної, бібліотечної та архівної справи // Львів, Національний університет "Львівська політехніка", 2016. – 14 с.

3. Ржеуський А. Використання хмарних технологій у бібліотеках / А. Ржеуський // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 4. – С. 13-15.

4. Шемелюк Г. О. Особливості науково-методичного забезпечення навчального процесу технічного коледжу в умовах ступеневої освіти / Г.О. Шемелюк// Наукові записки Національного педагогічного ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – 2002. – Вип. 46. – С. 156-159.